

Warszawa, 17.05.2005 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr hab. Andrzej ZOLL

RPO-503707-I/05/HG

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pan

Andrzej Kalwas

Minister Sprawiedliwości

Otrzymałem wiele listów od rad ławniczych oraz ławników, którzy na początku 2005 r. zostali poinformowani o obowiązku zapłaty podatku dochodowego od osób fizycznych od otrzymanych w 2004 r. rekompensat, wypłacanych im przez sądy za czas wykonywania czynności w sądzie na podstawie art. 172 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.) w brzmieniu obowiązującym od 14 stycznia 2004 r. mimo, że - jak wynika z listów - wypłacane im świadczenia pieniężne w latach 2001 - 2003 były nieopodatkowane.

Z listu Przewodniczącej Rady Ławniczej przy Sądzie Okręgowym w Warszawie wynika ponadto, że Departament Sądów i Notariatu Ministerstwa Sprawiedliwości w piśmie z dnia 14 marca 2002 r. nr DSN II 500/23/02 skierowanym do Prezesa tego Sądu wyjaśnił, że „kwoty należne ławnikom wynikają z wykonywania czynności związanych z pełnieniem czynności społecznych i dlatego też zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, należności te są wolne od podatku dochodowego do wysokości nie przekraczającej miesięcznie

3-krotnego najniższego wynagrodzenia za pracę ogłaszanego na podstawie odrębnych przepisów, za grudzień poprzedzającego rok podatkowy. W 2002 r. była to kwota 2.280 zł.

Natomiast w piśmie z dnia 9 grudnia 2004 r. nr DB III 020/316/04 skierowanym do Dyrektorów Sądów Apelacyjnych Departament Budżetu i Majątku Skarbu Państwa Ministerstwa Sprawiedliwości zaprezentował stanowisko, że „rekompensata pieniężna nie jest wypłacana jako zwrot kosztów, ale jest świadczeniem pieniężnym mającym charakter wynagrodzenia za czynności wykonane przez ławnika”. Dalej - jak wynika - z treści tego pisma „rekompensaty pieniężne nie korzystają więc ze zwolnienia od podatku dochodowego i dlatego sąd wypłacający te rekompensaty obowiązany jest - jako płatnik - do poboru zaliczki na podatek dochodowy na zasadach określonych w art. 41 ust. 1 i 1a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych”.

Zaistniała sytuacja wskazuje, że sądy nie wypełniały w tym zakresie swoich obowiązków. Nie pobierały bowiem i nie odprowadzały zaliczek od wypłacanych w 2004 r. ławnikom rekompensat. Spowodowało to, że ławnicy byli zmuszeni do jednorazowego, za cały 2004 r. uiszczenia podatku dochodowego od osób fizycznych od wypłacanych im w 2004 r. rekompensat za czas wykonywania czynności w sądzie. W związku z tym, na prośbę Przewodniczącego Rady Ławniczej przy Sądzie Rejonowym w Katowicach, Poseł na Sejm RP Pani Barbara Blida skierowała na ręce Pana Ministra Finansów - z uwagi na powstałą sytuację - interpelację odnośnie zaniechania opodatkowania podatkiem od osób fizycznych za rok 2004 r. rekompensat wypłacanych ławnikom. W piśmie z dnia 28 lutego i 11 kwietnia 2005 r. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów Pan Jarosław Neneman poinformował Panią Poseł, że wprawdzie Minister Finansów w drodze rozporządzenia, w przypadkach uzasadnionych interesem publicznym lub ważnym interesem podatników, może zaniechać w całości lub w części poboru podatku, określając rodzaj podatku, okres w którym następuje zaniechanie i grupy podatników, których dotyczy

zaniechanie, jednakże okoliczność, że płatnicy z powodu nieznamości obowiązujących przepisów nie dopełnili swoich obowiązków i nie pobrali oraz nie odprowadzili należnej zaliczki na podatek od świadczeń pieniężnych wypłacanych ławnikom w trakcie 2004 r. nie wypełnia - zdaniem Ministra - przesłanki zawartej w przepisach. Ponadto zaniechanie - z tego powodu - poboru podatku dochodowego od rekompensat należnych ławnikom w 2004 r. zdaniem Ministra stałoby w sprzeczności z konstytucyjnymi zasadami równości oraz sprawiedliwości i mogłoby się stać przyczyną zaskarżenia takiego aktu prawnego do Trybunału Konstytucyjnego. Nie można bowiem różnicować obywateli ze względu na kryteria powodujące powstanie zamkniętych kategorii o zróżnicowanym statusie prawnym (K 10/93).

Z uwagi na powyższe okoliczności, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o informację czy i ewentualnie jakie działania, w związku z zaistniałą sytuacją, zamierza podjąć podległy Panu resort. Bezspornym bowiem jest, że sądy wobec nieprawidłowej interpretacji przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w zakresie opodatkowania rekompensat wypłacanych ławnikom za czas wykonywania czynności w sądzie nie pobierały i nie odprowadzały należnej zaliczki na podatek, a zatem nie wypełniały swoich obowiązków. Nie wypłacały ich nie tylko w 2004 r., ale także w latach 2001 - 2003, co utwierdzało ławników w przekonaniu, że kwoty wypłacanych rekompensat są zwolnione od podatku dochodowego i podobnie jak sądy przyjmowali, że do rekompensat stosuje się zwolnienie przewidziane w art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Należy więc liczyć, że organy podatkowe, w oparciu o art. 30 § 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60) mogą wydać decyzje o odpowiedzialności sądów jako płatników podatku dochodowego w zakresie rekompensat wypłacanych ławnikom i sądy będą zmuszone

dokonać wskazanej w decyzji wpłaty. Jednakże sądom po dokonaniu wpłaty będzie przysługiwało w stosunku do ławników roszczenie o zapłatę niepobranego podatku, który ławnicy będą zmuszeni uiścić z własnych środków. Wiadomo, że funkcję ławników z zasady pełnią emeryci i renciści, a więc ludzie, którzy pozostają w niedostatku, a ponadto decydując się na objęcie tej funkcji nie mieli i nie mogli mieć świadomości, że interpretacja przepisów przez sądy odnośnie opodatkowania wypłacanych im rekompensat za czas wykonywania czynności w sądzie była nieprawidłowa. Wiąże się to dla ławników z bardzo poważnymi konsekwencjami. Wielu z nich - jak wynika z listów - nie będzie stać na uiszczenie zaległego jak i należnego podatku za 2004 r. tym bardziej, że w 2004 r. sądy niejednokrotnie wypłacały także zaległe rekompensaty za lata 2001 - 2003 r. Niektórzy z nich muszą liczyć się z utratą statusu bezrobotnych, zasiłków rodzinnych lub innej pomocy socjalnej i, jak słusznie w listach podkreślano, „zaskakiwanie podatnika niejednolitymi interpretacjami jest niedopuszczalne i nie może rodzić niekorzystnych skutków dla podatnika, których w obecnej chwili nie da się zmierzyć, ani przewidzieć”.

Interesuje mnie także czy wcześniejsze stanowisko Ministerstwa odnośnie uznania rekompensat wypłacanych ławnikom za czynności wykonywane w sądzie za należności, które zwolnione są od podatku dochodowego było poprzedzone uzyskaniem w tym zakresie stanowiska organów podatkowych.

Ponadto autorzy listów sugerują potrzebę nowelizacji ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych poprzez zastąpienie słowa „rekompensata” określeniem „dieta ławnicza”. Zdaniem ich określenie to jest bardziej odpowiednie dla należności wypłacanych ławnikom z tytułu wykonywania czynności w sądzie, bowiem jest to funkcja społeczna, tak jak funkcja radnego czy parlamentarzysty, którzy na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu pobierają diety. Dlatego też w ocenie zainteresowanych doprowadziłoby to

do ujednoczenia nazewnictwa należności wypłacanych osobom pełniącym funkcje społeczne.

Wydaje się, że problem ten wymaga pogłębionej analizy i rozważenia czy istotnie nie należałoby tu wyjść naprzeciw oczekiwaniom autorów listów.

Będę zobowiązany Panu Ministrowi za powiadomienie mnie o zajętych w tych kwestiach stanowiskach.

W załączeniu uprzejmie przedstawiam kserokopie niektórych listów.

Załącznik. Plik

/-/